

Et skammens kapittel

bok

Kåre Olsen:
KRIGENS BARN
De norske krigsbarna
og deres mødre
Forum Aschehoug

▼ Fremstilling med solid historisk forankring

Ved krigens slutt ble omkring 350 000 tyske soldater og sivile internert i Norge. Disse var i sin beste alder, og kjønnsdriften avtar ikke i krig – snarere tvert imot. Man regner at det ble født ca. 12 000 barn med tysk far og norsk mor. Hvilken skjebne fikk disse «tyskerungene»? Som alle andre små barn var krigsbarna avhengige av sine foreldre, først og fremst sine mødre, som fikk sekkebetegnelsen «tyskertøser». I fredsrusen etter krigen slo også brutaliteten og hevngjerrigheten ut i full blomst, og gatens justis overtok med snauklipping av tyskertøser og annen trakassering. Vi nordmenn elsker å fremstå som moralens voktere, især i fjerne himmelstrøk; hvorledes behandlet rettsstaten Norge tyskertøsene, og hvilke følger fikk dette for de ca. 12 000 krigsbarna? Det er det spørsmålet som har plaget og fremdeles plager forfatteren, Kåre Olsen, og det er dette boken handler om.

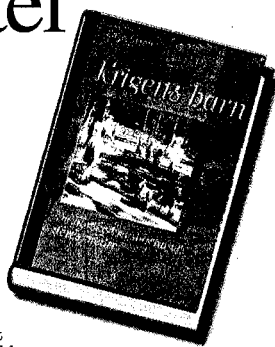
Kåre Olsen har hovedfag i historie og arbeider som førstearkivar ved Riksarkivet i Oslo, der han bl.a. har hatt ansvaret for å besvare spørsmål fra krigsbarn som ønsker opplysninger om sitt opphav. I dag er de i alderen 53–58 år, og plages fremdeles av sine traumatiske opplevelser.

Lebensborn

Allerede i januar 1941 ble det bestemt at Lebensborn skulle etableres i Norge. Organisasjonen Lebensborn var grunnlagt av Heinrich Himmler og skulle sikre barnerikligheten i SS, og ha omsorg for mødre og barn med rent arisk blod. I de snaue fire årene fra sommeren 1941 til krigens slutt etablerte nazistene 13 Lebensbornhjem i Norge. Med tysk grundighet var virksomheten inndelt i mødrehjem, fødehjem, barnehjem og ventehjem. Av de best kjente finner vi Hurdals Verk, Klekken, Dr. Holms hotell, Høsbjørn, mødreskolen ved Reistad og byhjemmene i Bergen og Trondheim. Gjennom den aktive Lebensborn, Abteilung Norwegen, ble krigsbarna og deres mødre brikker i SS' forvrøvlete rasepolitikk og kateballer mellom okkupasjonsmakten og vårt hjemlige NS-byråkrati.

Kåre Olsen beskriver livet ved disse institusjonene, og avliver ryktene om at Lebensborn ble brukt som avlsstasjoner for SS. Han er imidlertid noe mer usikker når det gjelder avlving av «fremmede raseinnslag, idioter og abnormale». Samtidig gir han eksempler på hvordan pleierne innen Lebensborn i de kaotiske frigjøringsdagene lot omsorgen for barna gå foran organisasjonens nazistiske målsetning. Her som ellers er fremstillingen nøktern og vel dokumentert.

I grove tall ble farskapet fastslått eller erkjent for

halvparten av krigsbarna. Det ble også inngått mange tysk-norske ekteskap. Gjennom mange eksempler får vi et innblikk i alle de rasemessige og byråkratiske problemer disse ekteskapene medførte for mor og barn. De norske pikene og deres barn ble tyske statsborgere, hvilket medførte mange fordeler – vel å merke under krigen. Da freden brøt løs, ble de kastet inn i det kaos som oppsto ved Hitler-Tysklands sammenbrudd. Omfanget av den tysk-norske kontakten var sterkt varierende, i Sør-Varanger, som normalt hadde 8000 innbyggere, var det til tider 60 000 tyske soldater. Disse var i stor utstrekning forlagt i norske hjem, alle var slett ikke udyr, og mange var antinazister.

I frigjøringsdagene begynte en tid med hårklipp og hets, en virksomhet som ikke hadde noen forankring i norsk eller internasjonal rett. Især vi som husker krigstiden kan forstå disse reaksjonene, men vi må ikke akseptere dem. I alle fall skulle barna vært beskyttet. Olsens beskrivelse av dette skammens kapittel er skremmende og vel dokumentert. Våre styresmakter og enkelte psykiatere kommer ikke godt fra sin rolle i denne tiden. Den eneste instans som kommer bra fra det, er Norges Røde Kors, som fikk kastet på seg en rekke oppgaver som burde vært løst av våre myndigheter.

Tapere i krig

Med tiden roet gemyttene seg noe, men vi har aldri hatt noen grundig granskning – heller ikke et tilfredsstillende økonomisk oppgjør – etter denne kaotiske og rettsløse tiden. Det er nå over 50 år siden krigen slutet, og tyskerne har vært våre NATO-allierte i 43 år, likevel skyter enkelte motstandsfolk og NS fremdeles fra de gamle skyttergravene. Det har vært lite forskning og historisk skrivning om krigens barn – de som alltid er tapere i kriger. Også i dag har vi mange krigsbarn av forskjellige nasjonaliteter, boken har derfor også et aktuelt budskap.

I sin fremstilling har Olsen beflitt seg på å framskaffe solid historisk forankring, det skal han ha honnør for. I et ganske kort etterord kommer han likevel frem med sine personlige meninger, det skal han også ha honnør for. Her fremstår han som et reflektert og varmt menneske.

«Krigens barn» er en betydelig bok som forhåpentlig vil føre til ytterligere forskning innen dette mørke og tragiske kapittel av vår historie.

WERNER CHRISTIE